

اسنادی از

مرکز اسناد فرهنگی آسیا

به کوشش

علیرضا ملانی توانی

تدا ملکی

سید محمد حسین محمدی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

اسنادی از

مرکز اسناد فرهنگی آسیا

به کوشش

علیرضا ملایی توانی

لیدا ملکی

سید محمدحسین محمدی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

تهران، ۱۳۹۶

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

تهران، صندوق پستی ۶۴۱۹-۱۴۱۵۵، تلفن: ۳-۸۸۰۴۶۸۹۱، فکس: ۸۸۰۳۶۳۱۷

اسنادی از

مرکز اسناد فرهنگی آسیا

به کوشش علیرضا ملایی توانی، لیدا ملکی، سیدمحمدحسین محمدی

مدیر انتشارات: ناصر زعفرانچی

صفحه‌آرایی و جلد: فرزانه صادقیان

مسئول فنی: عرفان بهاردوست

ناظر چاپ: مجید اسماعیلی زارع

چاپ اول: ۱۳۹۶

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: تفرید

حق چاپ برای پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی محفوظ است.

سرشناسه: مرکز اسناد فرهنگی آسیا

Asian Cultural Document Centre for Unesco

عنوان و نام پدیدآور: اسنادی از مرکز اسناد فرهنگی آسیا/ به کوشش علیرضا ملایی توانی.

لیدا ملکی، سیدمحمدحسین محمدی.

مشخصات نشر: تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ز، ۲۵۶ ص.

شابک: 978-964-426-869-4

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: مرکز اسناد فرهنگی آسیا

Asian Cultural Document Centre for Unesco موضوع:

موضوع: سازمان‌های فرهنگی — آسیا

شناسه افزوده: ملاتی توانی، علیرضا، ۱۳۴۹ -

شناسه افزوده: ملکی، لیدا، ۱۳۳۸ -

شناسه افزوده: محمدی، سیدمحمدحسین، ۱۳۶۰ -

شناسه افزوده: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

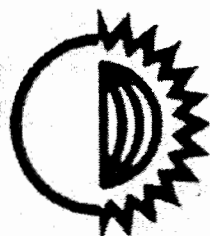
رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ HN۴۶/۵م۴

رده بندی دیویی: ۳۰۶/۰۹۵۰

شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۹۵۸۶۰

مرکز اسناد فرهنگی آسیا

asian cultural
documentation center
for unesco.tehran

فهرست مطالب

مقدمه..... ۱

۱. تأسیس مرکز اسناد فرهنگی آسیا..... ۳

۲. هدف‌ها و عملکرد مرکز اسناد فرهنگی آسیا..... ۴

۳. انگیزه و روش تدوین این اثر..... ۶

فصل اول: اساسنامه مرکز اسناد

۱. اساسنامه مرکز اسناد فرهنگی آسیا..... ۱۱

فصل دوم: معرفی تشکیلات سازمانی و ساختار اداری

۲. تاریخچه و معرفی مرکز اسناد فرهنگی آسیا..... ۱۹

۳. شرح وظایف بخش‌های مختلف مرکز اسناد فرهنگی آسیا..... ۲۲

۴. آشنایی با اهداف، وظایف و پست‌های سازمانی

مرکز اسناد فرهنگی آسیا..... ۲۸

۵. تشکیلات پژوهشی و نمودار سازمانی مرکز اسناد فرهنگی آسیا..... ۳۸

فصل سوم: فعالیت‌ها و اقدامات مرکز اسناد

۶. گزارش‌جلسه مجمع منطقه ای کارشناسان درباره شبکه اطلاعات فرهنگی در آسیا

در سال ۱۳۵۶..... ۴۱

۷. طرح‌های در دست اجرای مرکز اسناد فرهنگی آسیا..... ۴۵

۸. گزارش تفصیلی عملکرد علمی، اجرایی و مالی مرکز اسناد فرهنگی آسیا در

- سال ۱۳۵۶ ۵۷
- ۹: برآورد تفصیلی فعالیت‌های علمی، اجرایی و مالی مرکز اسناد فرهنگی آسیا در سال ۱۳۵۷ ۷۱
- ۱۰: گزارش عملکرد و وضعیت مرکز اسناد از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۵۷ ۸۷
- ۱۱: گزارش عملکرد بخش پژوهش و روابط فرهنگی بین‌المللی ۹۰
- ۱۲: درخواست اتمام طرح‌های نیمه تمام یونسکو در موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی و تلاش برای احیای مرکز اسناد فرهنگی آسیا ۹۳
- ۱۳: تدوین طرح کمک به ایجاد و گسترش شبکه ارتباط فرهنگی مرکز اسناد فرهنگی آسیا ۹۵
- ۱۴: گزارش عملکرد مرکز اسناد فرهنگی آسیا در نیمسال اول ۱۳۷۴ ۹۷
- ۱۵: گزارش عملکرد مرکز اسناد فرهنگی آسیا در نیمسال اول ۱۳۷۵ ۹۸
- ۱۶: میزبانی پنجمین اجلاس کمیته بین‌المللی مشورتی جاده ابریشم ۱۰۰
- ۱۷: گزارش سومین جلسه کمیته برگزارکننده نمایشگاه خط در آسیا و اقیانوسیه ۱۰۲
- ۱۷/۱: گزارش چهارمین جلسه کمیته برگزارکننده نمایشگاه خط در آسیا و اقیانوسیه ۱۰۳
- ۱۷/۲: تشکیلات و شرح وظایف ستاد برگزاری اولین نمایشگاه بین‌المللی آثار خطی کشورهای آسیا و اقیانوسیه ۱۰۴
- ۱۷/۳: پیشنهاداتی در خصوص برگزاری نمایشگاه آثار خطی کشورهای آسیا و اقیانوسیه ۱۰۷
- ۱۷/۴: اعلام آمادگی کانون پرورش فکری کودکان در برگزاری نمایشگاه آثار خطی کشورهای آسیا و اقیانوسیه ۱۰۹
- ۱۸: گزارش دومین جلسه کمیته برگزارکننده نمایشگاه تاریخ خط در شرق اسلامی ۱۱۰
- ۱۸/۱: طرح کلی برگزاری اولین نمایشگاه و سمینار تاریخ خط در شرق اسلامی ۱۱۱
- ۱۸/۲: میزان بودجه و نحوه برگزاری نمایشگاه و سمینار تاریخ خط در شرق اسلامی ۱۱۳

۱۸/۳: برنامه زمانبندی برگزاری نمایشگاه تاریخ خط در شرق اسلامی..... ۱۱۴

فصل چهارم: انتشارات مرکز اسناد

۱۹: آثار منتشر شده توسط انتشارات مرکز اسناد فرهنگی آسیا..... ۱۱۹

۲۰: عقد قرارداد چاپ و پخش کتابهای مرکز اسناد فرهنگی آسیا با انتشارات

آگاه..... ۱۲۲

۲۱: قرارداد تدوین کتاب شناسی یزد و کرمان با خانم زینب بیدل..... ۱۲۴

۲۱/۱: قرارداد حروفچینی کتاب شناسی یزد و کرمان با خانم زینب بیدل..... ۱۲۶

۲۲: صورت جلسه رسیدگی به ۱۲ فقره قرارداد تالیف و ترجمه و انتشار کتاب در

سال ۱۳۵۹..... ۱۲۸

۲۳: گزارش عملکرد و فعالیت‌های انتشارات مرکز در زمستان ۱۳۵۹..... ۱۳۰

۲۴: گزارش عملکرد بخش‌های مختلف انتشارات مرکز اسناد..... ۱۳۲

۲۵: گزارش عملکرد و فعالیت‌های انتشارات مرکز در هفت ماه نخست

سال ۱۳۶۰..... ۱۳۵

۲۶: فروش کتب مرکز اسناد فرهنگی آسیا به انتشارات آگاه و تسویه حساب آن..... ۱۳۸

۲۷: گزارش وضعیت کتابخانه و نحوه ساماندهی آن..... ۱۴۳

فصل پنجم: امور اداری

۲۸: اسامی پرسنل و شرح وظایف نیروهای مرکز اسناد فرهنگی آسیا..... ۱۴۷

۲۸/۱: فهرست کارمندان مأمور خدمت در مرکز اسناد فرهنگی آسیا و میزان

حقوقشان..... ۱۴۹

۲۸/۲: فهرست نگهبان و تلفنچی مرکز مرکز اسناد فرهنگی آسیا و میزان حقوقشان..... ۱۴۹

۲۸/۳: فهرست کارکنان قراردادی مرکز اسناد فرهنگی آسیا..... ۱۵۰

۲۹: مصوبه هیات وزیران درباره ادغام مرکز اسناد فرهنگی آسیا با موسسه مطالعات و

تحقیقات فرهنگی..... ۱۵۱

۳۰: انتقال اثاثیه اداری مرکز اسناد از وزارت فرهنگ و ارشاد به موسسه مطالعات

فرهنگی..... ۱۵۲

۳۱: درخواست جلسه جهت انتقال کارمندان و پست‌های سازمانی به مرکز اسناد

- فرهنگی آسیا ۱۵۳
- ۳۲: درخواست اضافه شدن پست‌های سازمانی کارکنان مرکز اسناد فرهنگی آسیا به چارت موسسه مطالعات فرهنگی ۱۵۴
- ۳۳: گزارش اقدامات عملیات تکمیلی ساختمان گنجینه کتب خطی ۱۵۶
- ۳۴: ادعای شرکت آمریکائی درباره طلب مالی از مرکز اسناد فرهنگی آسیا ۱۵۸
- ۳۵: درخواست سازمان یونسکو جهت ادامه فعالیت‌های مرکز اسناد و درخواست رئیس مرکز برای انتقال نیروها از وزارت ارشاد ۱۵۹
- ۳۶: درخواست انتقال اسناد و مدارک و مجوز انتقال کارکنان مرکز اسناد از وزارت ارشاد به وزارت آموزش عالی ۱۶۰
- ۳۷: گزارش انتقال کتابها و مدارک مرکز اسناد فرهنگی آسیا و مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی از ساختمان فرهنگ سرای نیاوران ۱۶۱
- ۳۸: گزارش انتقال کتابخانه مرکز اسناد و ساماندهی آن ۱۶۴
- ۳۹: درخواست ارائه بودجه پیشنهادی سال ۱۳۷۶ و معرفی کارکنان مورد نیاز مرکز ۱۶۶

فصل ششم: اسناد مالی

- ۴۰: تخصیص اعتبار کمیته شماره یک سازمان بزرگداشت پنجاه سال سلطنت پهلوی به مرکز اسناد ۱۷۱
- ۴۰/۱: فهرست هزینه‌های قطعی طرح‌های کمیته شماره یک بزرگداشت پنجاه سال شاهنشاهی پهلوی ۱۷۲
- ۴۰/۲: اسناد هزینه ای طرح‌های در دست اقدام کمیته شماره یک بزرگداشت پنجاه سال سلطنت پهلوی ۱۷۴
- ۴۱: میزان بودجه و نحوه هزینه‌کرد آن در سال ۱۳۵۷ ۱۷۷
- ۴۲: مبلغ اعتبار سه ماهه مرکز اسناد آسیایی در سال ۱۳۵۷ ۱۷۸
- ۴۳: بودجه تفصیلی سال ۱۳۵۷ مرکز اسناد فرهنگی آسیا ۱۷۹
- ۴۴: ترازنامه و درآمد و هزینه‌های کلی مرکز اسناد فرهنگی آسیا در سال ۱۳۵۷ ۱۸۰
- ۴۴/۱: ادامه ترازنامه مالی مرکز اسناد فرهنگی آسیا در انتهای سال ۱۳۵۷ ۱۸۰
- ۴۴/۲: صورت هزینه‌های عمومی مرکز اسناد فرهنگی آسیا در سال ۱۳۵۷ ۱۸۱

۴۴/۳: گزارش وضعیت تعهدات مالی در اسفند ماه ۱۳۵۷	۱۸۲
۴۴/۴: صورت اموال و دارائی‌های ثابت (هزینه‌های سرمایه ای) مرکز در انتهای سال ۱۳۵۷	۱۸۲
۴۴/۵: وضعیت مالی مرکز اسناد فرهنگی آسیا و تعهدات مالی در سال ۱۳۵۷	۱۸۳
۴۴/۶: دریافت و پرداخت و تعهدات مرکز اسناد در انتهای سال ۱۳۵۷	۱۸۳
۴۵: درخواست تهیه عملکرد مالی اعتبارات سال‌های ۱۳۵۶ و ۱۳۵۷ و برآورد مالی سال ۱۳۵۸	۱۸۴
۴۶: بودجه تفصیلی سال ۱۳۵۸ مرکز اسناد فرهنگی آسیا	۱۸۵
۴۶/۱: پیوست بودجه تفصیلی سال ۱۳۵۸ مرکز اسناد فرهنگی آسیا	۱۸۶
۴۶/۲: ضمیمه ۱ بودجه تفصیلی سال ۱۳۵۸ مرکز اسناد فرهنگی آسیا: حقوق و مزایا	۱۸۷
۴۶/۳: ضمیمه ۲ بودجه تفصیلی سال ۱۳۵۸ مرکز اسناد فرهنگی آسیا: صندوق پس انداز کارکنان	۱۸۸
۴۶/۴: ضمیمه ۳ بودجه تفصیلی سال ۱۳۵۸ مرکز اسناد فرهنگی آسیا: کارکنان قراردادی	۱۸۸
۴۶/۵: ضمیمه ۴ بودجه تفصیلی سال ۱۳۵۸ مرکز اسناد فرهنگی آسیا: هزینه‌های پرسنلی	۱۸۹
۴۶/۶: ضمیمه ۵ بودجه تفصیلی سال ۱۳۵۸ مرکز اسناد فرهنگی آسیا: هزینه‌های پژوهشی و تحقیقاتی	۱۹۰
۴۶/۷: ضمیمه ۶ بودجه تفصیلی سال ۱۳۵۸ مرکز اسناد فرهنگی آسیا: هزینه‌های تألیف و تدوین و ترجمه	۱۹۱
۴۶/۸: ضمیمه ۷ بودجه تفصیلی سال ۱۳۵۸ مرکز اسناد فرهنگی آسیا: بهای کاغذ و چاپ و صحافی	۱۹۲
۴۶/۹: ضمیمه ۷ بودجه تفصیلی سال ۱۳۵۸ مرکز اسناد فرهنگی آسیا: کتاب و نشریات	۱۹۳
۴۶/۱۰: ضمیمه ۸ بودجه تفصیلی سال ۱۳۵۸ مرکز اسناد فرهنگی آسیا: سمینارها و دوره‌های آموزشی	۱۹۴

- ۴۶/۱۱: ضمیمه ۹ بودجه تفصیلی سال ۱۳۵۸ مرکز اسناد فرهنگی آسیا: وسایل و تجهیزات و هزینه‌های اداری ۱۹۵
- ۴۶/۱۲: ضمیمه ۱۰ بودجه تفصیلی سال ۱۳۵۸ مرکز اسناد فرهنگی آسیا: نمایشگاه هنر گرافیک آسیا ۱۹۶
- ۴۷: بیان مشکلات مالی مرکز و درخواست تخصیص اعتبار جهت امور جاری در سال ۱۳۵۸ ۱۹۷
- ۴۸: درخواست تخصیص اعتبار پرداخت حقوق کارکنان در سه ماهه سوم سال ۱۳۵۸ ۱۹۸
- ۴۹: تراز نامه و صورت حساب کلی درآمد و هزینه سال ۱۳۵۸ ۱۹۹
- ۴۹/۱: ادامه ترازنامه سال ۱۳۵۸ مرکز اسناد فرهنگی آسیا ۱۹۹
- ۴۹/۲: پیوست ۱ ترازنامه سال ۱۳۵۸ مرکز: صورت خلاصه هزینه‌های عمومی ۲۰۰
- ۴۹/۳: پیوست ۲ ترازنامه سال ۱۳۵۸ مرکز: صورت خلاصه دارائی‌های ثابت ۲۰۱
- ۴۹/۴: پیوست ۳ ترازنامه سال ۱۳۵۸ مرکز: صورت خلاصه تعهدات ۲۰۱
- ۴۹/۵: پیوست ۳/۱ ترازنامه سال ۱۳۵۸ مرکز: صورت ریز تعهدات تألیف و تدوین کتاب و مقاله ۲۰۲
- ۴۹/۶: پیوست ۳/۲ ترازنامه سال ۱۳۵۸ مرکز: صورت ریز تعهدات ترجمه کتاب و مقاله ۲۰۳
- ۴۹/۷: پیوست ۳/۲ ترازنامه سال ۱۳۵۸ مرکز: صورت ریز تعهدات ویراستاری ۲۰۳
- ۴۹/۸: پیوست ۳/۲ ترازنامه سال ۱۳۵۸ مرکز: صورت ریز تعهدات چاپ و صحافی ۲۰۴
- ۴۹/۹: پیوست ۴ ترازنامه سال ۱۳۵۸ مرکز: صورت خلاصه درآمدها ۲۰۸
- ۴۹/۱۰: پیوست ۵ ترازنامه سال ۱۳۵۸ مرکز: موجودی حساب بانک‌ها ۲۰۸
- ۴۹/۱۱: پیوست ۶ ترازنامه سال ۱۳۵۸ مرکز: صورت خلاصه بدهکاران ۲۰۹
- ۴۹/۱۲: پیوست ۷ ترازنامه سال ۱۳۵۸ مرکز: صورت خلاصه پیش پرداخت‌ها ۲۰۹
- ۴۹/۱۳: پیوست ۸ ترازنامه سال ۱۳۵۸ مرکز: صورت وضعیت حساب فرهنگ و هنر ۲۱۰
- ۴۹/۱۴: پیوست ۹ ترازنامه سال ۱۳۵۸ مرکز: صورت خلاصه مانده حساب

فهرست مطالب م

بستانکاران.....	۲۱۱
۴۹/۱۵: صورت حساب دریافت و پرداخت و تعهدات سال ۱۳۵۸.....	۲۱۱
۴۹/۱۶: ادامه صورت حساب دریافت و پرداخت و تعهدات سال ۱۳۵۸.....	۲۱۲
۵۰: گزارش نحوه در اختیار قرار گرفتن کمک‌های مالی یونسکو به مرکز اسناد فرهنگی آسیا.....	۲۱۳
۵۱: اعطای کمک مالی یونسکو جهت احیای مرکز اسناد فرهنگی آسیا و برنامه اقدامات مرکز اسناد.....	۲۱۴
۵۲: ارائه پیشنهاد بودجه سال ۱۳۷۴ مرکز اسناد فرهنگی آسیا.....	۲۱۷
پیوست‌ها.....	۲۱۹

مقدمه

تلاش برای ایجاد یک نهاد فرهنگی و پژوهشی بین‌المللی در دهه ۱۳۵۰ نشانگر تکاپوهای بلندپروازانه حکومت پهلوی در پهنه جهانی است که درست پس از نمایش قدرت منطقه‌ای شاه صورت گرفت. شاه پس از برگزاری جشن‌های ۲۵۰۰ ساله، تغییر تقویم، تشکیل حزب سراسری رستاخیز و تبدیل شدن به پلیس منطقه خلیج فارس کوشید این قدرت سخت را با قدرت نرم فرهنگ پیوند دهد و ایران را به عنوان یکی از کهن‌ترین ملت‌های جهان به مرکز مطالعات بین‌المللی فرهنگ آسیایی تبدیل کند. او با توجه به نفوذ بین‌المللی‌اش توانست امتیاز مهم تأسیس مرکز اسناد فرهنگی آسیا را از یونسکو دریافت دارد.

مرکز اسناد فرهنگی آسیا قصد داشت به عنوان یک کانون و مرجع مطالعات فرهنگی در سطح ملت‌های آسیائی عمل کند. البته شاه پیش از این چندین نهاد پژوهشی با رویکرد فرهنگی دایر کرده بود که بررسی کارکردها و فعالیت‌های آن‌ها نقش موثری در فهم تکاپوی فکری و فرهنگی ایران معاصر دارد. این نهادها و از جمله مرکز اسناد فرهنگی آسیا از یک سو با هدف تقویت رویکرد باستان‌گرایانه و سرپوش نهادن بر مشکلات سیاسی و هویتی داخلی و از سوی دیگر با هدف نشان دادن سیمایی متفاوت از حکومت ایران و واقعیت‌های کشور صورت می‌گرفت تا شاه را در غلبه بر بحران‌های مشروعیت و مشارکت یاری دهد.

با پیروزی انقلاب اسلامی بسیاری از نهادهای پژوهشی و فرهنگی دوره پهلوی کارکرد خود را از دست دادند. اما در این میان مرکز اسناد فرهنگی آسیا در زمره نهادهایی بود که منحل نشد و با افت و خیزهایی تا امروز به حیات خود تداوم بخشیده است. البته این امر به معنای عدم گسست در روند فعالیت‌های این مرکز نیست؛ زیرا در طی سال‌های

گذشته با وقفه‌های طولانی در روند فعالیت عادی این مرکز مواجه بوده‌ایم که اسناد همین مجموعه این مساله را به خوبی نمایان می‌سازد.

تردیدی نیست که بررسی کارنامه و عملکرد این نهاد برای فهم تاریخ اکنون ما و به ویژه مسیر آینده این نهاد بسیار مهم است. اما هرگونه مطالعه‌ای در این زمینه نیازمند دسترسی به اسناد و مدارک معتبری است که در چرخه نظام اداری این سازمان‌ها تولید شده و برجای مانده است. از آنجا که تاکنون اسناد و مدارک این مرکز انتشار نیافته، هرگونه کار پژوهشی پیرامون آن بسیار دشواری‌ها و با کاستی‌های منبع‌شناختی فراوانی روبه‌رو خواهد بود.

بی‌گمان مرکز اسناد فرهنگی آسیا یکی از نهادهای مهم و فعال در عرصه علوم انسانی کشور در دهه ۱۳۵۰ خورشیدی است که پس از انقلاب به همراه یازده نهاد علمی و فرهنگی برجای مانده از دوره پهلوی به هم پیوستند و از ادغام آن‌ها پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی شکل گرفت. اما مرکز اسناد فرهنگی آسیا پس از پیوستن به پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با همان نام در زیر مجموعه پژوهشگاه باقی ماند. از همین رو، بخش مهمی از اسناد و گزارش‌های مرتبط با مرکز اسناد فرهنگی آسیا در بایگانی راکد پژوهشگاه علوم انسانی باقی مانده است که امروز پس از نزدیک به ۴۰ سال به انتشار بخشی از این اسناد و گزارش‌ها مبادرت ورزیده‌ایم تا با بررسی آن‌ها برخی از ابعاد و کارکردهای این بنیاد آشکار شود و ذهن اندیشمندان و پژوهشگران عرصه فرهنگ و علوم انسانی در ایران و سایر کشورهای آسیایی را به تأمل و تحقیق پیرامون آن وادارد.

در پرتو مطالعه و تحلیل این اسناد می‌توان هم انگیزه‌ها و علل تاسیس این مؤسسه و هم کارنامه، اقدام‌ها و دستاوردهای علمی و فرهنگی آن را باز شناخت و هم پیوند آن‌ها با نهاد قدرت و ایدئولوژی رسمی را تحلیل کرد و به انبوهی از ابهام و پرسش‌های ایجاد شده پیرامون آن پاسخ گفت و افق‌های بیشتری به سوی پژوهش‌های فرهنگی گشود. افزون براین، با واکاوی تجربه و میراث علمی و پژوهشی این نهاد می‌توان بر غنای فرهنگی و توسعه علوم انسانی کشور همت گماشت و راه‌های نیموده و متوقف مانده آن را با بررسی‌های انتقادی دوباره پیمود و از این تجربه برای نقش‌آفرینی فرهنگی و پژوهشی در سطح آسیا و جهان بهره برد و این مرکز را به جایگاه و اعتبار بین‌المللی

درخوری رساند تا همچنان نقش و جایگاه ایران به عنوان یک مرجع فرهنگی آسیایی حفظ شود.

۱. تأسیس مرکز اسناد فرهنگی آسیا

اندیشهٔ ایجاد یک مرکز اسناد فرهنگی آسیایی در ایران به سال‌های آغازین ۱۳۵۰ باز می‌گردد. در کنفرانس بین‌المللی ملت‌های آسیایی که در زمینهٔ سیاست‌های فرهنگی در سال ۱۳۵۱/۱۹۷۳ در جاکارتای اندونزی برگزار شد، این اندیشه به منصهٔ ظهور رسید. از آن‌جاکه ایران قصد داشت در این عرصه پیشگام باشد چندی بعد به استناد قانون تأسیس شورای عالی فرهنگ و هنر مصوب دی ماه ۱۳۵۵، راه‌اندازی مرکز اسناد فرهنگی آسیا در دستور کار قرار داد.

یک سال بعد مرکز اسناد فرهنگی آسیا فعالیت خود را به عنوان یک مرکز بین‌المللی دولتی غیرانتفاعی با اعتبارات مستقل و براساس برنامهٔ کار تنظیمی جلسه مورخه چهارم تیر ماه ۱۳۵۶ که به تصویب هیأت امناء رسیده بود، آغاز نمود. بودجه آن نیز به صورت کمک مالی از طرف وزارت فرهنگ و هنر تأمین گردید. برای فعالیت این نهاد کارکردهای متفاوت و متنوعی پیش‌بینی شده بود. همچنین برای استمرار فعالیت این نهاد ساختار اداری و پژوهشی گسترده‌ای مصوب شده بود تا شأن و جایگاه آن به عنوان یک نهاد بین‌المللی حفظ شود. از همین رو، مرکز اسناد آسیایی در قیاس با یازده نهاد ادغام شده در پژوهشگاه دارای بدنهٔ پژوهشی و اداری گسترده‌ای بود که اسناد آن در این مجموعه عرضه شده است.

نکته قابل توجه این است که در هیأت امناء و نیز گردانندگان این مرکز برخلاف بسیاری دیگر از نهادهای فرهنگی دهه ۱۳۴۰ و ۱۳۵۰ هیچ یک از شخصیت‌های سیاسی حضور نداشتند و مقرر بود که با ترکیب کاملاً علمی فعالیت کند.

مرکز اسناد فرهنگی آسیا قرار بود به امور زیر اهتمام ورزد: ایجاد تعامل علمی با کلیه افراد و یا مؤسسه‌هایی که به نحوی در زمینهٔ فرهنگ آسیا فعالیت دارند؛ پژوهش، بررسی و مطالعه دربارهٔ اسناد و جلوه‌های فرهنگ ملل آسیایی و کمک به انتشار آثار ارزشمند دانشمندان در این زمینه؛ ترتیب دادن سخنرانی‌ها، سمینارها، کنگره‌ها و نمایشگاه‌ها در زمینهٔ فرهنگ آسیا؛ کمک به تربیت پژوهشگران در همهٔ زمینه‌های تعریف شده؛ انتشار

کتاب‌شناسی ویژه در همه زمینه‌های فرهنگی آسیا؛ دعوت از متخصصان و صاحب‌نظران فرهنگ‌های آسیایی به منظور ایجاد و تحکیم روابط و همکاری در زمینه اهداف مرکز؛ راهنمایی و کمک به پژوهشگران در زمینه پژوهش‌های فرهنگی مرتبط با میراث مشترک کشورهای آسیایی به نحوی که به تفاهم و صلح در آسیا کمک کند؛ تشکیل دادن بانک اطلاعاتی به منظور گردآوری و تجزیه و تحلیل و ذخیره و عرضه اطلاعات مربوط به فرهنگ آسیا، انجام دادن کلیه فعالیت‌ها و کوشش‌هایی که مرکز را به شکلی در رسیدن به اهداف خود یاری کند؛ انتخاب و سفارش مواد پایه (مرجع) در باره فرهنگ و هنر کشورهای آسیایی طبق تقسیم‌بندی یونسکو؛ تهیه و گردآوری کتاب‌های فارسی و غیرفارسی مربوط به فرهنگ آسیا از سراسر دنیا و تهیه و گردآوری صفحات موسیقی فولکلوریک و فیلم و اسلاید در رابطه با فرهنگ و هنر و سنن مردم این کشورها.

۲. هدف‌ها و عملکرد مرکز اسناد فرهنگی آسیا

انگیزه تأسیس این نهاد، مطالعه و پژوهش در عرصه‌های گوناگون فرهنگ آسیا، گردآوری، طبقه‌بندی و انتشار اطلاعات مربوط به اسناد و مدارک فرهنگی آسیا، کمک به بررسی‌های فرهنگی و هنری ملل آسیایی و همچنین گسترش تفاهم علمی و فرهنگی بین این ملل بود که می‌بایست در پیوند با سازمان آموزشی علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) انجام پذیرد. هدف این نوع فعالیت‌ها، شناساندن میراث فرهنگی ملل آسیا به یکدیگر و همچنین معرفی فرهنگ آسیا به جهانیان بود تا جایگاه این قاره کهن در سامان فرهنگی جهان آشکار گردد.

برای تحقق اهداف بلند این نهاد تلاش می‌شد تا شبکه‌ای از نهادها، پژوهشگران، صاحب‌نظران و کارشناسان امور فرهنگی آسیا از سراسر جهان شناسائی و سپس در کنگره‌ها، همایش‌ها و نشست‌های تخصصی گرد هم آیند و با انباشت تجربه‌ها و تبادل و تعامل علمی، شبکه‌های پژوهشگران فرهنگی و نهادهای فرهنگی شکل بگیرد.

تلاش برای گردآوری کتاب‌ها، پژوهش‌ها و مقاله‌هایی که درباره فرهنگ آسیا در سراسر جهان و به زبان‌های مختلف نوشته شده‌اند، تشکیل یک کتابخانه تخصصی و مرجع پیرامون فرهنگ آسیا، تشکیل بانک اطلاعاتی فرهنگ آسیایی، تهیه اصطلاح‌نامه‌های فرهنگی ملت‌های آسیائی، تدوین کتاب‌شناسی‌های گوناگون و تخصصی پیرامون هر

یک از حوزه‌های فرهنگی، تهیه اسناد و مدارک فرهنگی، اعم از قصه‌ها، نقاشی‌ها، ردیف‌های موسیقی، صنایع دستی، رقص‌ها و آوازها، خط‌ها، شعرها، زبان‌ها و... بخش دیگری از تلاش‌های مرکز اسناد آسیایی را شکل می‌داد.

برگزاری نمایشگاه‌های گوناگون درباره فرهنگ آسیا به ویژه نمایشگاه گرافیک، خط، نقاشی و صنایع دستی، عکس، موسیقی، برگزاری دوره‌های آموزش تخصصی اسناد و شیوه‌های ساماندهی، نگهداری و تدوین اسناد، تربیت محققان جوان با تخصص‌های مختلف درباره فرهنگ آسیا، انتشار مجله تخصصی درباره فرهنگ آسیا، برگزاری کنگره‌های بین‌المللی ملت‌های آسیایی و نمایندگان یونسکو، تشکیل دوره‌های بین‌المللی آموزش اسناد، تشکیل شبکه اسناد اطلاعات فرهنگی آسیا، شناسائی موسسه‌ها و نهادهای فرهنگی فعال در سطح آسیا و جهان و ایجاد همکاری‌های علمی با آن‌ها، تلاش برای هماهنگ ساختن تحقیقات فرهنگی محققان آسیایی، تشکیل موزه‌های فرهنگی آسیایی، نمایشگاه‌های دو سالانه فرهنگی آسیایی، انتشار کتاب و مجله به زبان‌های خارجی، طرح فرش ایرانی به عنوان یکی از کهن‌ترین اسناد فرهنگی آسیا و... از دیگر حوزه‌های فعالیت این مرکز بود.

نگارش زندگی‌نامه دانشمندان، هنرمندان و فرهنگ‌پروزان آسیایی، تدوین تاریخ شفاهی آن‌ها از رهگذر مصاحبه با آن‌ها و انتقال تجربه‌های این شخصیت‌ها، مطالعه درباره سنت‌های شفاهی آسیا، تلاش برای نهادینه کردن علم اسناد و آرشیو و... از دیگر فعالیت‌های تعریف شده این نهاد بود که تنها گام‌های اولیه در این مسیر برداشته شد.

بدیهی است که این نهاد در مرحله استقرار و پیش از رسیدن به بلوغ و توانمندی علمی با فروپاشی حکومت پهلوی رویاروی شد و با گسست و توقفی که در مسیر تکاپوهای آن پدید آمد، نتوانست بسیاری از ایده‌های بلندپروازانه خود را محقق کند. اما ارزیابی کارنامه انتشارات آن نشان می‌دهد که مجدانه در این مسیر گام برمی‌داشته است. بودجه پژوهشی این نهاد هم نشانگر عزم جدی این مرکز که بسیار فراتر از هزینه‌های جاری مربوط به حقوق و دستمزدهاست نشانگر عزم جدی این مرکز برای پژوهش‌های بنیادی در عرصه فرهنگی آسیا است. به هرحال پس از انقلاب اسلامی روند عادی فعالیت‌های این مرکز دچار توقف جدی شد، در نتیجه، همه ظرفیت‌های آن فعال نشد. اما اکنون فرصت مساعدی فراهم آمده است تا با بررسی انتقادی عملکرد و جهت‌گیری‌های سیاسی و

فکری این مرکز و بازخوانی کارنامه و تجربه آن دوباره بتوان فعالیت‌های آن را متناسب با اقتضا‌های جدید از سرگرفت و نقش پیشتازی فرهنگ غنی ایران اسلامی را با بهره‌گیری از همه ظرفیت‌های به ملت‌های آسیا و همه جهانیان شناساند.

۳. انگیزه و روش تدوین این اثر

تاکنون هیچ پژوهشی پیرامون مرکز اسناد فرهنگی آسیا و عملکرد آن صورت نگرفته است و با توجه به کوتاه بودن دوره فعالیت این مرکز در دوره پهلوی و گسستی که پس از آن در مسیر فعالیت آن پدید آمد، شناخت قابل توجهی پیرامون آن وجود ندارد. با عنایت به فقر داده‌های تاریخی، مجموعه پیش‌رو به سهم خود می‌کوشد پاره‌ای از این ابهام‌ها را کاهش دهد و عرصه را برای مطالعات گسترده‌تر و تخصصی‌تر پیرامون این مرکز بگشاید. اسناد مندرج در این اثر از درون بیش از ۲۰۰۰ برگ از اسناد اسکن شده از بایگانی‌های پژوهشگاه گزینش و ساماندهی شده است. هدف تدوین‌کنندگان این اسناد، گردآوری و انعکاس بخشی از تلاش‌های مرکز اسناد فرهنگی آسیا است. از این رو، در گزینش اسناد بیشتر بر فعالیت‌های نهادی، جهت‌گیری‌های فکری و فرهنگی، فعالیت‌های پژوهشی، دستاوردها، ساختار اداری و سیر تحولات آن تأکید شده است. در انتشار این اسناد کوشیده‌ایم از ورود به پرونده پرسنلی افراد و کارکنان این سازمان خوداری گردد و در عوض بر فعالیت‌های سازمانی و نهادی تمرکز شود. بنابراین اگر گاه نامی از افراد به میان آمده است هرگز به معنای سوگیری عامدانه و نمایانگر تأیید یا رد اقدام‌ها و عملکرد آن‌ها نمی‌باشد.

در اینجا لازم می‌دانیم از گردانندگان و رؤسای پیشین و کنونی پژوهشگاه علوم انسانی که مستقیم یا غیرمستقیم امکان انتشار این اثر را فراهم آورده‌اند قدردانی کنیم. در آغاز باید قدردان زحمات‌های زنده‌یاد دکتر محمود بروجردی، رئیس پژوهشگاه در سال‌های ۱۳۶۳ تا ۱۳۷۰ خورشیدی باشیم، که با مدیریت و درایت خود، مانع از نابودی این مجموعه اسناد شدند. سپس از سرکار خانم دکتر حکمی و دکتر مهدی گلشنی، دکتر حمیدرضا آیت‌اللهی رؤسای پیشین پژوهشگاه یاد کنیم که در حفظ این میراث گرانبها در حد توان کوشیدند. از تلاش‌های دکتر دکتر شهرام یوسفی‌فر در جایگاه معاونت پژوهشی و

روابط بین الملل وقت پژوهشگاه که نخستین گام‌ها را در مسیر گردآوری، احیاء و اسکن این اسناد برداشتند، قدردانی می‌شود.

افزون بر این بزرگوران می‌بایست از همراهی مسئولان کنونی پژوهشگاه نیز یاد کنیم که بدون پشتیبانی آن‌ها انتشار و تدوین این اثر به سرانجام نمی‌رسید. بر خود فرض می‌دانیم بر روح روان‌شاد دکتر صادق آیین‌وند درود بفرستیم و رحمت الهی را برایشان مسئلت کنیم. از جناب آقای دکتر حسینعلی قبادی - معاون پیشین پژوهشی - و سرپرست فعلی پژوهشگاه که هم در تصویب این موضوع و فراهم آوردن مقدمات انتشار این اثر همواره پشتیبان و مشوق ما بوده‌اند، صمیمانه سپاسگزاری می‌شود. همچنین از دکتر سیدمهدی موسوی کوهپر معاون وقت اداری مالی که برای نخستین بار امکان دسترسی به بایگانی و اسناد مهم حوزه اداری را فراهم آوردند، از مساعدت‌های جناب آقای دکتر سید سجاد علم‌الهدی، سرکار خانم دکتر اشرف بروجرودی معاون محترم فرهنگی و دکتر سیدمحمدرحیم ربانی‌زاده معاون محترم اداری مالی و آقای دکتر محسن علوی‌پور رئیس حوزه ریاست پژوهشگاه که با تشویق‌های خود ما را در تدوین این اثر پشتیبانی کرده‌اند از صمیم دل تشکر کنیم و توفیقات روزافزون این بزرگوران را از درگاه خداوند مَنان آرزو نماییم. در پایان از آقای ناصر زعفرانچی، که با گشاده‌روئی در انتشار این مجموعه در آستانه بزرگداشت پنجاهمین سالگرد تاسیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و گرامیداشت هفته پژوهش در سال ۱۳۹۴ مجدانه تلاش نموده‌اند، قدردانی می‌کنیم.

مؤلفان

تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

آبان ۱۳۹۴

[اساسنامه مرکز اسناد فرهنگی آسیا]

[آرم مرکز اسناد فرهنگی آسیا]

بنیادنامه مرکز اسناد فرهنگی آسیا

ماده ۱- به منظور شناساندن میراث فرهنگی ملل آسیا به یکدیگر و به جهانیان در ارتباط با سازمان آموزشی علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد (یونسکو) در جهت گردآوری و طبقه بندی و انتشار اطلاعات مربوط به کلیه اسناد و مدارک فرهنگی و تشویق و کمک به پژوهش ها و بررسی های فرهنگی و هنری ملل آسیایی و همچنین گسترش تفاهم علمی و فرهنگی بین این ملل مرکزی به نام مرکز اسناد فرهنگی آسیایی که مترادف انگلیسی آن عبارت است از:

Asian Cultural Documentation center For Unesco, Tehran

که اسم مختلف آن ACDCU است در تهران تأسیس می گردد.

ماده ۲- این مرکز برای دستیابی به آرمان های خود دارای فعالیت های زیر خواهد بود:

۱- ایجاد رابطه علمی با کلیه افراد و یا مؤسساتی که به نحوی در زمینه فرهنگ آسیا فعالیت دارند.

۲- پژوهش، بررسی و مطالعه درباره اسناد و جلوه های فرهنگ ملل آسیایی و کمک به انتشار آثار ارزشمند دانشمندان در این زمینه.

۳- ترتیب سخنرانی ها، سمینارها، کنگره ها و نمایشگاه ها در زمینه فرهنگ آسیا.

۴- کمک به تربیت پژوهشگران در موارد یاد شده

۵- انتشار کتاب شناسی ویژه زمینه‌های فرهنگی آسیا و کتاب شناسی‌های ادواری.

۶- دعوت از متخصصان آسیایی به منظور ایجاد و تحکیم روابط و همکاری در زمینه آرمان مرکز.

۷- راهنمایی و کمک به پژوهشگران در زمینه پژوهش‌های فرهنگی مربوط به میراث‌های مشترک کشورهای آسیایی به نحوی که به تفاهم و صلح در آسیا کمک کند.

۸- تشکیل بانک اطلاعاتی به منظور گردآوری و تجزیه و تحلیل و ذخیره اطلاعات مربوط به فرهنگ آسیا.

۹- انجام کلیه فعالیت‌ها و کوشش‌هایی که مرکز را به شکلی در رسیدن به آرمان خود یاری کند.

ماده ۳- مرکز سازمانی است غیر انتفاعی با ریاست وزیر فرهنگ و هنر ایران و دارای ارکان زیر خواهد بود:

الف- هیأت امناء مرکب از اشخاص زیر به ترتیب الفبا می‌باشد:

۱- دبیرکل کمیسیون ملی یونسکو

۲- رئیس دانشگاه فارابی

۳- رئیس مؤسسه تحقیقات و برنامه ریزی علمی و آموزشی

۴- معاون روابط فرهنگی وزارت فرهنگ و هنر.

۵- تا پنج تن از شخصیت‌های فرهنگی و متخصصان امور اسناد که یکی از آنان

کارشناس عالی رتبه روابط فرهنگی بین المللی باشد همه این اشخاص از طرف وزیر

فرهنگ و هنر برای سه سال تعیین می‌شوند و انتصاب مجدد آنان بلامانع است.

تبصره: چنانچه پست سازمانی یکی از مقامات مذکور در ردیف‌های ۱ تا ۵ بنا به عللی

حذف و یا ادغام گردد بنابر نظر وزیر فرهنگ و هنر جانشین او تعیین خواهد شد. در

جلسات هیأت امناء تصمیماتی که [افتادگی متن] گرفته شود معتبر خواهد بود.

ب- دبیرکل

دبیر کل به پیشنهاد هیأت امناء و تصویب ریاست مرکز منصوب می‌شود و مسئولیت

اداره کلیه امور مرکز را به عهده خواهد داشت و موظف است گزارش خود را به هیأت امناء

بدهد، دبیر کل دارای قائم مقامی خواهد بود که به پیشنهاد وی تصویب ریاست مرکز منصوب می‌شود.

تبصره- به پیشنهاد دبیر کل و تصویب ریاست مرکز یک کمیته مشورتی آسیایی مرکب از مسئولان و پژوهشگران فرهنگ آسیا به مدت دو سال تعیین خواهد شد که انتصاب مجدد اعضای آن بلامانع است.

ماده ۴- وظایف و اختیارات ارکان مرکز

الف: هیأت امانا:

۱- پیشنهاد انتصاب دبیر کل

۲- نظارت عالیه در امور و شور و بحث در مسائل کلی مرکز

۳- تصویب سازمان، پست‌های سازمانی و شرح وظایف آن‌ها که از طرف دبیر کل مرکز پیشنهاد می‌گردد.

۴- تصویب آیین نامه‌های استخدامی، مالی و معاملاتی.

۵- تصویب بودجه سالیانه و ترازنامه مرکز

۶- تصویب بنیانگذاری شاخه‌های مرکز در خارج ایران با موافقت مقامات ذیربط

۷- جلب کمک مالی و یا بین المللی اعم از نقدی، تجهیزاتی و ساختمانی.

۸- قبول یا رد کمک‌هایی که از طرف اشخاص یا مؤسسات داخلی و خارجی به مرکز

عرضه می‌شود.

ب- دبیرکل

۱- انجام تشریفات قانونی ثبت مرکز در مراجع رسمی

۲- تعیین برنامه کار مرکز و واحدهای تابعه و نظارت در حسن انجام امور

۳- اخذ تصمیم و صدور دستور در تمام موارد استخدامی، مالی و سازمانی مرکز با

رعایت آیین نامه مربوط

۴- تهیه و تنظیم و پیشنهاد بودجه و گزارش مالی به هیأت امانا

۵- تهیه و تنظیم و پیشنهاد آیین نامه‌های لازم

۶- جواب گویی دعاوی در تمام مراحل قضایی و اداری در کلیه مراحل و سازمان‌های

دولتی.

۷- پیشنهاد بنیانگذاری شاخه‌های مرکز پس از جلب موافقت مقامات ذیربط.

- ۸- عقد هر گونه پیمان با سازمان‌های دولتی و مؤسسات و شرکت‌های تجاری و غیر تجاری و اشخاص حقوقی و حقیقی غیر دولتی ایرانی و خارجی.
 - ۹- خرید و فروش و اجاره اموال منقول و غیر منقول
 - ۱۰- باز کردن حساب جاری، سپرده امثال آن در بانک‌ها.
 - ۱۱- استقراض و تحصیل اعتبار از بانک‌ها و مؤسسات و اشخاص و وثیقه گذاشتن اموال مرکز در مقابل وام یا اعتبار نزد اعطا کننده.
 - ۱۲- عقد هرگونه قرارداد خرید و فروش و چاپ کتاب، اوراق و غیر آن که مورد نیاز مرکز باشد.
 - ۱۳- صدور چک، برات و قبول هرگونه تعهد، ظهرنویسی، پرداخت و واخواست سفته‌ها و بروات.
- ماده پنجم- مسئولیت دبیر کل و قائم مقام دبیر کل و خزانه دار مرکز دبیر کل و قائم مقام دبیر کل و خزانه دار مسئول صحت اجرای مقررات این اساسنامه هستند و در مقابل مرکز با اشخاص ثالث برای تخلف از مقررات موضوعه و تقصیراتی که در اعمال اداری مرکز مرتکب شوند موافق قواعد مسئول می‌باشند.
- ماده ششم- سال مالی مرکز
- سال مالی مرکز به پیشنهاد رئیس افتخاری مرکز و تصویب هیئت امنا انجام می‌پذیرد و کلیه دارایی مرکز به وزارت فرهنگ و هنر منتقل می‌شود.
- ماده هفتم- انحلال مرکز
- انحلال مرکز به پیشنهاد رئیس افتخاری مرکز و تصویب هیئت امنا انجام می‌پذیرد و کلیه دارائی مرکز به وزارت فرهنگ و هنر منتقل می‌شود.
- ماده هشتم- شخصیت حقوقی مرکز
- این بنیادنامه پس از تصویب و اجرا در دفتر مخصوص ثبت و مؤسسات و تشکیلات غیرتجارتی طبق ماده ۵۸۴ قانون تجارت مصوب سال ۱۳۱۱ به ثبت رسیده و مرکز شخصیت حقوقی پیدا می‌کند.
- ماده نهم- تغییر مواد بنیادنامه

این بنیادنامه در نه ماده و یک تبصره تنظیم و به امضاء رسید. تغییر تمام و یا قسمتی از مواد آن به پیشنهاد دبیرکل و موافقت رئیس افتخاری مرکز و تصیب هیئت امناء خواهد رسید که در این مورد باید حداقل سه چهارم اعضاء هیئت امناء به آن رأی موافق بدهند.